

YAPRAK

Her ayın biriyle onbeşinde çıkar
Fikir, Sanat Gazetesi

Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare
eden: Orhan Veli Kanık

Yıl: 1 Sayı: 2

15 Ocak 1949
15 Kuruş

Abone: 6 aylığı 150 kuruş
Adres: Posta kutusu 179, Ankara
Arbas Basımevi - Ankara

KARABATAK

Dalar gider pencereler önünde şimdi
İlk yaz akşamlarını hatırlar
Vapurlar geçer, bomboş güverteleri
Bomboş uzanan denizin üstünde
Aç bir karabatak dalar çıkar

Yalnızlık büsbütün üsütür insanı
Kalb daima sevecek birini arar
Hatırlar bakışlarda kalan aşklarını
Avuçları hafif terli, yanakları al al
Ağaçlıklı yollarda akşam dolaşmalarını

İlk yıldızlar karanlık basmadan doğar
Hafif çiçek kokuları gibi uçar içiniz
Yavaşlar eve dönerken adımlarınız
Esen rüzgâra, durur, kulak verirsiniz
Bakışlarınız bütün kadınlarla karşılaşır

Daha önümüzde uzun bir yaz vardır..
Bütün gün şurada burada gecikir oyalanır
Döner durur yatağında bütün gece
Ay ışığı, sıcak hava tutuşturur kanını
Uykularını kaçıran en ufak bir düşünce

Şimdi rüzgârlar soğuk eser yüzünüze
Hüzün verir yağmur sularından geçen bulutlar
Bayırlarda yol alan posta arabaları
Şimdi birbirinden ayrı yaşar kurtlar kuşlar
Sular çakıllardan ayrı akar

Dalar gider, gözleri büyür büyür de
İlk yaz akşamlarını hatırlar
Avuçları hafif terli, yanakları al al..
Bomboş uzanan denizin üstünde
Aç bir karabatak dalar çıkar

Necati CUMALI

Şiir Anlayışları

29 ve 31 Aralık 1948 tarihli Ulus gazetelerinde «Şiir anlayışımız» ve «Şiir dili» başlıklı iki fıkra çıktı. Yazar bu fıkralarında, şiir anlayışımızın dünya edebiyatının yanında çok geri kaldığını söylüyor. Geri kalmamızın sebebini de şiiri hâlâ bazı fikir, hayal ve heyecanlarımızın ahenkli bir ifadesi gibi anlamamızda ve ruh hallerini örten sır ve sembollerden dokunmuş bir sis perdesinden mahrum olan şiirimizi çıplak ve keskin bir aydınlığın doldurulmasında buluyor. Oysa ki - gene Ulus yazarına göre - şiir dili bugün bizim şiirimizde kullanılan ve günlük dilden fark olmayan alelade dil den başka bir şeymiş, Bugünkü şairlerimiz bir türlü bunu anlamıyorlarmış.

Yukarıya aynen aldığımız düşüncelerden bir sonuç çıkarmak istersek, bu günün Türk şairine, düşünce ve duygularını aydınlıktan kurtarıp sır ve sembollerden dokunmuş bir sisi perdesine bürümesini ve şiir yazarken hepimizin anlayacağımız dille değil de, içimizden bazı üstün kişilerin mânasını sezebilecekleri başka bir dille konuşmasını tavsiye etmemiz gerekir. Belki bu türlü şiirden anlayıp hoşlananlar vardır ve anlaşılabilir. Ulus yazarı da onlardan biridir. Buna bir diyeceğimiz yok. Ama dünya edebiyatının ve şiirinin bu istikamette geliştiği, bizim ise bu yolda

geri kaldığımız iddia edilince işin rengi değişiyor. Çünkü biz öyle sanıyoruz ki, Ulus yazarının hasretini çektiği ve «ileri şiir» diye önümüze koyduğu şiir anlayışı çoktan devrini tamamlamış, tarihin kucacağına gömülmüştür. Avrupada şiir, başka sanat kollarında olduğu gibi, ancak küçük bir aydın zümresinin anlayabileceği ve meşgul olabileceği bir iş olmaktan çıkmış, geniş kitlelerin duygu, heyecan ve düşünceleriyle beslenmeye başladığından beri, yavaş yavaş bütün sınıflardan, kendi özünde bulunmayan bayağı ve lüzumsuz süslerden kurtulmuş, aydınlığa, tabiiğe yani gerçek güzellığe doğru gitmiştir. Şiir dili denilen şey de, pek tabii olarak, aynı şekilde gelişmiştir. Şiir dilini ancak uzmanlar tarafından anlaşılır acaip bir kuş dili haline getirenler, toplumun içinde küçük bir zümreye hitap edenlerdir. Herkese tesir edecek söz herkesin anlayacağı dille söylenir. Bugünün şairi asıl hünerin, anlaşılır dille güzel söylemek, güzeli yaratmak olduğunu artık biliyor. Sanatın topluma kök salmış bir ağaç gibi büyü-yü-yü geliştiğini gördüğünden, toplumla olan ilgisini kesmenin sanatkar için intihar demek olduğunu da biliyor. Şairin toplumla olan ilk bağı ise dildir. Nasıl olur da şair mümkün olduğu kadar büyük bir çoğunluk tarafından anlaşılacak istemez? Bu saadete ise ancak çoğunluğun, aydınlığın karşısına çıkmaktan korkmayan sanatkarlar erişir. Karanlıklara ve meşhullere bürünmeye çalışan sanat, ışığa çıkınca çirkinliği gizlenemiyen makyajlı bir kadın gibi sahte ve iğrençtir. Gerçek sanat «çıplak ve keskin» de olsa aydınlıktan korkmaz.

Avrupada ve dünyanın başka yerlerinde bu gerçek çoktan öğrenildi ve sanat anlayışı zamanımızın şartlarına uygun, sağlam temeller üzerine oturtuldu bile. Bizde ise genç nesil ileriye, doğruyu, güzeli göstermek iddiasında bulunan bazı yazarlar hâlâ yüz yıl önceki sanat anlayışını ısıtıp önümüze koymak - işin daha da fenası - bunu yaparken ileri görüşü temsil ettiklerine herkesi inandırmak istiyorlar.

M. FIRTINALI

BİR TREN YOLCULĞU

Bir tutamlık ışık kaldı akşama
Derken bir yarasa asıldı cama

Dizildiler; usanç, haset, korku, kin
Mezarda iskelet bile tedirgin.

Bir uçurum gibi göçen düşünce
Dönmeye başladı çakır! - ey işkence!

Alçalan tavana asılmış saçlar
Ağaçlar Ağaçlar Ağaçlar Ağaçlar

Bir yangın; yerde, gökte, hâfızada
- Susmuş - hepsi kasırgadan arta.

Bir cam mı kırıldı bu ne şangırtı?
Yok! kafa tasımın çatlamasıydı.

Yeşil ışıktan bir damla beynimde
Koşuyordu sağa sola inimde

Ama - şairane, mahzun - bir hayvan
Aya dalmış öyle bir dal uçundan!

Ya bu yüzler ne yüzler, maske gibi.
Yüzler; güzeli, çirkinini, garibi...

Kin duyulmuş bir gün, sevilmiş bir gün
Dudaklar; nefretle, aşkla öptüğün!

Sesleniyorlardı bana muttasıl:
- Bacaklarım nasıl, gözlerim nasıl?

Tuh! bu ne mhaşerdir, ne iğrenç... derken
Geldi geldi geldi... geçti bir tiren.

Ahmet Muhip DIRANAS

HALK KAVRAMI

YANLIŞ BİR YOL

Sabahattin EYUBOĞLU

O. V. KANIK

Biz aydınlar, kendimize halkçı dediklerimiz zaman bile, hatta belki en çok o zaman, halkı kendimizden ayrı bir dünyada yaşayan dumanlı bir kalabalık sayarız. Halk bizim inanmadığımızı inanabilir. Bizim bayağı dediğimize güzel, güzel dediğimize saçma diyebilir; biz ağzımızın tadını biliriz, o bilmez. Oysa ki radyodan bile bazan halkın bugüne dek duymadığı bayağılıkları yayan, gazete ve dergilerde düşünülmedik saçmalıklara düşen, kitap kapaklarına, köşe başlarına, ev içlerine umulmadık zevksizlikleri döşeyen bizleriz. Halk karagözü yapmış, biz o civik operetleri; halk yemen türküsünü söylemiş, biz o yapışkan, o ağlamış şarkıları; halk alçak gönüllü ustalar yetiştirmiş, biz burnu kaf dağında yetaşmış; halk türkçe gibi bir dil yapmış, biz genki gibi bir kongre; halkın atasözleri var, bizim bin bir tuhaf vecize-miz.

«Halka ta'n eylemek nemiz
Cümle küstahlık bizdedir.»

Biz neler yazabiliyoruz, ama halk tutmazmış; ne filimler çevirebilirmişiz, ama halk böylesini istiyormuş, ne ince nükteler yapabiliyormuş, ama halk yalnız kabasından anlıyormuş. Sanki halk en iyi sanatçılarımızı tutmamış, Nasrettin Hoca'yı, Şarho'yu bizden önce beğenmemiş gibi.

Gelin, işlerimizi halkçı gibi değil, düpedüz halk gibi yapalım. Halkın sözde istediğini değil, kendi aklımızın erdiği, gönülümüzün dilediğini söyleyelim. Zevksizliklerimizin sorumluluğunu halka değil kendimize yükliyelim. Halk öyle istiyor diye kimimiz kısıp idare lambasına dönmüş, kimimiz çığırta renklere boyanmışız. Halka inmeği bırakıp kendimizi aşnağa bakalım. Yoksa halimiz çocuk şiiri yazmakta inadedenlerin haline döner. Hani bir takım hevesliler vardır sözde çocuğun dünyasını anıp çocukca şiirler yazarlar; yazdıklarını ne kendileri ciddiye alır, ne biz, ne de çocuklar; ama, çocuklar adam olsun diye, bu zahmete katlanırlar. Bizim inandığımız çocuk nasıl ve niçin inansın? Çocuk kendini aşan, ciddiye alınan, gerçekten benimsenen işleri sever, halk ta öyle.

Toplumsal hayatımızda iki üç yıldan beri gelişmekte olan bazı olaylarla bu olayları körükleyen bazı kimselerin, istemeye istemeye, memleketi kötülükler ettiklerini görüyoruz. Bu kötülükler günden güne artıyor. Cahil halkı avlamak isteyen fikir matrabazları, onun geri taraflarını alabildiklerine sönmürmekten geri kalmıyorlar. İnkılâpçı Türk gençlerine, bu gerilik sınırları ile savaşmak, onları alt etmeye çalışmak düşüyor. İçlerine, zmaan zaman, bir takım yarı okumuş safdilleri de alan bu sınırların son günlerde yeniden ileriye sürdükleri mesele dün öğretimi meselesi oldu. Bu meseleyi yeniden ileriye sürerlerin hepsi, memleketi bu yoldan faydalı olmak istediklerini söylüyorlar. Ama, Atatürk'ün, ileri bir millet olma yolunda başarmaya çalıştığı işleri - daha kendisi başarmaya bile girmeden - çürütmeye çalışıyorlar, ne söylerlerse söylesinler, biz onları yurda gerçekten faydalı olmak istediklerine inanamayız. Çünkü, ferdlerin vicdanlarına burunlarını sokmak suretiyle islâm dünyasını medeni dünyadan ayıran Osmanlı devletinin millete bunca yüzyıldan beri, faydalı değil, sadece zararlı olduğunu artık her aklı başında insan biliyor. Yurttaşlarımız arasındaki din ayrılıkları ile mezhep ayrılıklarının doğuracağı güçlükler bir yana, - kârun yolu, bilim yolu, ahlâk yolu dururken - insanların sadece dinle düzeltilebileceğini söylemek artık safdillik de değildir.

Bunun, cahil halkı avlamak gayretiyi le oynanan bir oyun olduğunu anlamak için aptal olmak gerekir. O zatlara, memleketlerini gerçekten seviyorlarsa, şunu sormak isteriz: Halkı kârunmanın başka yolları yok mudur?

Çünki yerine okul yaptırarak, mızraklı ilm-i hâl yerine hayatbilgisi öğreterek kalkandırılacak bir köylü sınıfı, belki bugün için, bu işlerden hoşnut kalmıyabilir. Ama yarın öbür gün, okumuş, müreffeh, şuurlu bir millet meydana geldiği zaman, halkın gönlü, bir takım dolaplar oyunlarla değil, iş görmüş, memleketi faydalı olmuş insanların alın aklıyla ile kazanılacaktır.

Böylelikle demokrasi davasının gerçekleşmesi yolunda da esaslı bir adım atılmış olur

BATIDAN SESLER

Erol GÜNEY

Alçak gönüllülüğün de, gururun da zamanı vardır. Sinema gönlüsüzül devresini geçirdi; artık iddia olmamıştır. Büyük bir oyun oynanıyor. Bîsan'at kolu, şimdiki kadar başka sanatlarla at oynattığı bir alanı ele geçirmek üzere. Sinemanın geleceği sanatın geleceği ile birleşiyor.

İngiliz Sosyalizmi ve Edebiyat

Somerset Maugham geçenlerde «İngiliz edebiyatı artık bir taşra edebiyatı oldu.» demişti. Gazette des Lettres'in muhabiri ile bir görüşme yapıp Horizon adlı büyük İngiliz dergisinin müdürü Cyril Connally de aynı fikirde: «Edebiyatımız uyukluyor; üstelik yeni bir edebiyat okulu da yok, diyor. Foster eski bir devrin adamıdır Elisabeth Brown ve Evelyn Waugh, diyor. Bu romancılar. Ama yalnız romancı. Halbuki bize Sartre gibi, Camus gibi romancı ve düşünür yazarlar lazım. Elliot, Nobel mükâfatını kazandı. Fakat çoktan beri ne fazla bir şey yazıyor, ne de arkasından bir giden var. Bu uyukluğun tabii birçok sebebi olmak: Maddî zorluklar, bitkinlik, vesaire... Ama bunun bir de memleketimize has bir sebebi var. O da sosyalistlerin iktidara gelmesi. Artık yazarlarımız, Rimbaud ve birçok sanatkarlar gibi, burjuvalara karşı isyan bayrağını açamıyor; bu isyanın kamçısından faydalanamıyorlar. Devrim yapmış bir memlekette rejim, sanatkarlarca, ya tutulur ya tutulmaz. Ama, ne olursa olsun, epikler kuvvetli olur. Lakin bizim gibi mutedil bir sosyalizm dememesi yapan bir ülkede, yazar ne yapar? O ne lehte durum takanabilir, ne de aleyh'e. Bazı yazarlarımız da görüşen tepki ise, toplulukla ilgisini kesmek isteyen Oxford'deri bir estetizmdir. Bunun modası da çoktan geçmiş, faydanızlı denemmiş.

Sinemanın Geleceği,

Sanat'ın Geleceği

Nef Dergisi sinema için özel bir sayı çıkardı. O sayıda yayımlanan yazılar aşağı yukarı şunu söylüyor:

«Fikir istiyoruz, fikir... Hollywood'dan ve film çeviren her yerden yük selen ses budur. Stüdyolarda: Bir fikir mi bulan kim olabilir? Her halde fikir yazarlar değil. Zaten onlar pek fazla meşguldirler. Öyle ise iş gene yazarlara kalıyor. Yeni çevrilecek film için fikir bulmak ödevi yazarın sırtındadır. Ama felâket şurada ki, yazarın fikir stokı diye bir şey yok. Olmaması da lazım. Bir ressam veya besteci tablosunu veya bestesini meydana getirmeden önce müşterisine fikrini izah ediyor mu? Meselâ ressam yapacağı tabloyu anlatırken: «Sağa çiğnelli elbise giymiş bir adam, sola bir ağaç, ön tarafa bir gitara koyacağım.» diyor mu? Müşteri de «Hah! işte böyle bir şey istiyordum.» diyor yapacağı eseri satın alacağını vaad ediyor mu? Yazar için de durum aynıdır. Bu yüzden de Hollywood'un başvurduğu eski yeni bütün yazarlar vaziyeti kurtaramadılar. Kurtaramazlardı da. Yazarlara fikir satıcıları hahut yeni mevzu bulucuları gibi bakıldıca bu hep böyle devam edip gidecektir. Çünkü ressam bir renk satıcısı yatro piyesi, bir röportaj veya bir hikâye, yeni bir ifade tarzı arıyor. Bir tiyatro piyesi, bir röportaj veya bir hikâyenin resimle anlatılışından ibaret olan sinema artık ölüyor. Doğmakta olan sinema kitaba, şiire yakın bir şey olacaktır. Onun da Shakespeare'leri, Pascal'leri, Valéry'leri, Proust'ları hatta Descartes'ları çıkacaktır. Film çeviren makine, dolma kalemin yerini tutacak. İşte ancak bu sayede sinema yapılabılır.

